

Олександр АВРАМЕНКО

Готуймося
до
ДПА
2020

ГР 7094832

УКРАЇНСЬКА МОВА

збірник диктантів

9
КЛАС

ГРАФІЧНА
МОВА

70

ДИКТАНТІВ

Олександр Авраменко

УКРАЇНСЬКА МОВА

Збірник диктантів

9 клас

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах

Київ
«Грамота»
2019

*Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісіями з української мови Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист ДНУ «ІМЗО» від 07.10.2019 № 22.1/12-Г-973)*

Рецензенти:

О. В. Лобач, директор СШ № 149 м. Києва, учитель української мови та літератури;

Н. І. Богданець-Білоskalенко, доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України.

Авраменко О.

А21 Українська мова: Збірник диктантів : 9 кл. / Олександр Авраменко. — Київ : Грамота, 2019. — 56 с.

ISBN 978-966-349-791-4

Посібник укладено згідно з вимогами чинної навчальної програми для учнів закладів загальної середньої освіти з української мови для 5–9 класів зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 № 804, і призначено для тренувальних, контрольних робіт і ДПА.

Збірник містить нові тексти для диктантів, а також ті, що було створено для проведення Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності протягом останніх десяти років.

Тексти для диктантів, подані в збірнику, дібрано з класичної та сучасної української літератури, історії та публіцистики. Вони призначені для оцінювання правописних умінь учнів (орфографічних і пунктуаційних), передбачають поглиблення знань з української мови.

Для учнів, учителів, викладачів та абітурієнтів.

УДК 373.5.091.26:811.161.2*кл9

Авторські права захищені.

Жодна частина цього видання не може бути перероблена, перевидана, ксерокопійована, репродукована або розповсюджена будь-яким іншим способом.

ISBN 978-966-349-791-4

© Авраменко О. М., 2019
© Видавництво «Грамота», 2019

ВСТУП

Методика проведення диктанту

Методика проведення диктанту є традиційною.

Вид роботи й назву тексту потрібно записати на дошці. Спочатку вчитель читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей та тлумачення значень використаних у ньому слів (з огляду на те, що тексти адаптовано для навчальних потреб, у них майже відсутня так звана авторська пунктуація, немає діалектизмів, застарілих слів, складної зі значенневого погляду, а тому малозрозумілої для учнів лексики тощо). Учитель може давати тільки коментарі формального характеру, як-от: розміщення заголовка, запис автора чи джерела тексту та ін. (хоча записувати автора тексту немає необхідності й робити це не обов'язково). Як виняток, учитель може пояснити написання слова в тому разі, коли контекст не до кінця з'ясовує його написання (наприклад, Українське радіо в тексті № 66 «Українському радіо — дев'яносто років»).

Після прочитання всього тексту вчитель читає перше речення повністю, а учні тільки уважно його слухають. Далі це саме речення диктується для запису частинами, причому кожна частина, як правило, читається тільки один раз (частиною в цьому випадку треба вважати словосполучення з двох–п'яти слів або частину складного речення приблизно з тією ж кількістю слів). Учитель може повторно прочитати частину речення, якщо вона велика за обсягом, у ній змінено нормативний порядок слів або під дією певних зовнішніх чинників учні недочули якихось слів чи словосполучень. Після того як учні запишуть усе речення, його треба прочитати повністю повторно, щоб вони мали змогу перевірити записане.

У такий спосіб диктується кожне речення тексту. Учитель обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз від початку до кінця, роблячи паузи між реченнями, дещо триваліші від звичайних, і надаючи змогу учням ретельно перевірити написане й виправити можливі помилки. Текст треба диктувати виразно, відповідно до норм літературної мови, з правильним наголошуванням слів та інтону-

ванням звукового потоку, у такому темпі, щоб учні встигали вільно його записувати.

Після повторного читання всього тексту учні здають диктанти вчителю. Часу для додаткової перевірки надавати не потрібно: сумніви щодо правописного оформлення роботи учні мають вирішувати в процесі написання.

Обсяг текстів для диктанту та час написання роботи

Обсяг текстів для контрольних диктантів чітко визначено чинною програмою з української мови: у 9 класі це має бути текст на 140–160 слів (на першій показник треба орієнтуватися на початку навчального року, на другий — наприкінці). Для написання контрольного диктанту відводиться 30–35 хвилин.

Для написання тренувальних і контрольних диктантів учитель може скоротити текст на 10–15 слів, але не змінюючи його змісту.

Нормативи оцінювання диктанту

Під час написання диктанту учням не дозволяється використовувати допоміжні джерела (довідники, словники й іншу літературу та технічні засоби).

Бали	Кількість помилок
1	15–16 і більше
2	13–14
3	11–12
4	9–10
5	7–8
6	5–6
7	4
8	3
9	1+1 (негруба)
10	1
11	1 (негруба)
12	—

СВІТ НАВКОЛО НАС

1. Колір слова

А небо чисте, по-молодому усміхнене. Воно синіє так, наче там висіяно море волошок, і фіалок, і півників, і ще всячину квітів.

Мабуть, тому я вподобав дивитися на небо, бо з-поміж усіх кольорів найдужче люблю синій. Іноді все в цьому світі уявляється мені синім: тополі над дорогою; вози, запряжені кіннями; дощі. Але чомусь не можу уявити, щоб молоко нашої корови Лиски було синє. І чомусь так само сметана для мене біліє, і сир, і вареники із сиром. Якби стали іншими — і не їв би!

А якого кольору слова? Тихесенько вимовляю слово «зелений» — постає переді мною все зелене, і я вже чомусь не сумніваюся, що й саме це слово зеленого кольору. Вимовляю слово «мама» — й уявляється мені її добра усмішка, кáре, іскристе мерехтіння в очах, ласкаве звучання голосу. Жоден колір, мабуть, не пов'язується з її образом, тільки здається, наче сяє чимось золотистим від очей, вишневим — од губ, яблуками — від рук. За цим щемко постає слово «рідна», яке, здається, зовсім позбавлене кольору, а тільки дороге воно, ніжне, мов усі кольори, узяті разом.

169 слів

За Є. Гуцалом

2. Борщ

Борщ можна вважати зразком і вершиною кулінарного мистецтва українців. Він символізує пишність і різнобарвність української природи. Цю універсальну українську страву за ситністю та колоритом не порівняти з будь-якою іншою. Міркуйте самі: м'ясо, сало, сметана — це білки й жири, а капуста, картопля, буряк, морква, квасоля, кріп, часник і цибуля — вуглеводи, мікроелементи та вітаміни. Організм людини з найбільшою користю перетравлює їжу, до якої звук з дитинства, яка ніби ввійшла в її генетичний код.

Наваристий м'ясний борщ (навіть без другої страви!) відновлює сили зайнятої важкою фізичною працею людини. Легкий пісний борщик і наситить, і не завдасть шкоди хворому, який дотримується дієти.

В Україні дуже поширений борщ з квасолею, яка раніше в меню селянина посідала важливе місце. Навесні, коли з'являється перша зелень, наші господині починають готувати зелений борщ. М'ясні й пісні зелені борщі зазвичай заправляють дрібно порізаним вареним яйцем.

Останній штрих для господині — засмажка, яка вже остаточно робить страву борщем. Заправляють борщ по-різному, але зазвичай використовують сало, часник і цибулю. Для затовченої засмажки сало дрібно ріжуть з часником і цибулею чи розтирають у дерев'яних посудинах спеціальними товкачками.

173 слова

За В. Супрунечком

3. Самобутній Бердичів

Про нього склали пісні й анекдоти, його називали містом-монастирем, містом-фортецею та волинським Єрусалимом. Він навдивовижу своєрідний, до того ж має цікаву історію. Якщо спробувати порівняти Бердичів з якимось іншим містом, то хіба що з Одесою. Тут так само намішано різного люду.

Ще 1801 року Бердичів було оголошено одним з найбільших комерційних центрів Європи. На той час не було людини, яка б не чула про знамениті бердичівські ярмарки. Вони відбувалися декілька разів на рік і збирали в місті сотні комерсантів різних національностей.

З Бердичева розлетілося по світах багато представників різних культур. Місцева бруківка пам'ятає звуки кроків Шолом Алейхема й Антона Рубінштейна, Василя Гроссмана та Володимира Горовиця. Тут народились оперний співак, професор Львівської консерваторії Остап Дарчук, український дитячий письменник Всеволод Нестайко та багато інших діячів.

Уже друге століття місто особливо трепетно зберігає пам'ять про історію кохання, яка стала основою численних книжок і кінофільмів. Ідеться про французького письменника Онопре де

Бальзака та красуню поміщицю Евеліну Ганську. Саме в Бердичеві вони одружилися в костелі Святої Варвари.

Неповторну атмосферу старого містечка відчуваєш і нині, прогулюючись вузькими вуличками.

172 слова

За З. Єгоровою

4. Село базарує

Міський житель ніколи не зрозуміє, що таке базар для села. Він не лише, так би мовити, модель економічних відносин місцевого масштабу, а ще й засіб комунікації.

Базар буває різний. Наприклад, коли раз-двічі на тиждень на центральну вулицю приїждить декілька машин з різноманітним крамом. Це для села справжня подія, адже тут можна надовго запасти тим, чого немає в сільській крамниці. За базаром ревниво спостерігає Галюня — продавчиня цієї ж крамниці. Вона чи не єдина, хто не любить базар, бо в її магазині цього дня різко знижується виторг. Однак незабаром і Галюня не витримує й, покинувши магазин напризволяще, швиденько біжить до машини з насінням, щоб купити огірки.

Для місцевих мешканців базар — це ще й привід зустрітися з односельцями, які також неквапом сходяться до центру. Он тітка Марина приміряє строкатий халат, а її чоловік Петро з діловим виглядом вибирає інструмент на сусідній ятці.

А який він колоритний! Сало, гумові чоботи, коробкі з рибою, розсада, ящики з курчатами — чого тут тільки немає!

157 слів

За Х. Майстренко

5. Мед

Усе, що походить від бджіл, корисне для людини. Майже всі продукти бджільництва з часів сивої давнини використовували з лікувальною метою. Мед, віск, квітковий пилок, прополіс, маточне молочко, бджолина отрута сприяють подовженню життя людини. Засвоюваність та енергетична цінність меду не мають собі рівних з-поміж інших продуктів харчування.

Про лікувальні властивості меду згадується в багатьох стародавніх лікарських порадниках. Про нього написано в літописах, билинах, оповіданнях і піснях. Авіценна у своїй книжці «Канон лікарської науки» писав: «Якщо хочеш зберегти молодість, обов'язково їж мед».

Мед — це солодка в'язка рідина з приємним запахом, яку медоносні бджоли виробляють з нектару квіток і пади¹. Збираючи нектар, бджола збагачує його ферментами, що виробляються глотковою залозою. Прилетівши з нектаром у вулик, вона передає його іншим молодим нельотним бджолам, які багаторазово переганяють нектар з хоботка в зобик і назад. Дозрілий мед бджоли запечатають у комірці стільників восковими кришечками. Він абсолютно стерильний і до того ж не втрачає своїх властивостей тривалий час.

Сорт меду визначають за назвою медоноса — гречаний, липовий, акацієвий, а також за місцем його збирання — лісовий, польовий чи гірський.

170 слів

За Ю. Куровським

6. Історія пісні

Творчість знаменитого композитора Ігоря Шамо вирізняється яскравою образністю, ліричністю та мелодійністю. Особлива сторінка в доробку композитора — пісенний жанр. Цілий цикл пісень маестро присвятив своєму рідному місту, а найголовніша з них — «Як тебе не любити, Києве мій» на слова Дмитра Луценка. Композиція не втратила своєї популярності й тепер і відзначила вже понад півстолітній ювілей, адже вперше вона прозвучала 27 травня 1962 року.

Пісню про Київ замовили Шамо та Луценку до святкування Дня Києва: Музику Ігор Наумович написав лише за одну ніч, а вірші до пісні Дмитро Омелянович складав майже місяць. За спогадами дружини поета Тамари Іванівни, знамениті рядки «Як тебе не любити, Києве мій» Дмитро Луценко довго не міг придумати. Він шукав рефрен, ходив і постійно наспівував

¹ *Падь* — солодка липка рідина на листках рослин — продукт життєдіяльності комах, що на них живуть.

мелодію. Якимось під час прогулянки містом почув, як один хлопець сказав дівчині: «Як тебе не любити!» А Дмитро Омелянович додав: «Києве мій». Так народилася легендарна пісня. Її першим виконавцем став популярний баритон Юрій Гуляєв — у той час соліст Київського оперного театру.

Після дебюту пісня здобула народне визнання, а 2014 року стала гімном нашої столиці.

170 слів

За А. Антоненко

7. Коти

Леонардо да Вінчі стверджував: «Навіть найменша кішка — шедевр». Її вважають чи не наймістичнішою твариною, здатною передбачати майбутнє. А очі кішки — це вікна в потойбічний світ. Мабуть, недарма давньоєгипетську богиню кохання та родючості Баст зображали у вигляді жінки з котячою головою. У її храмі жили сотні цих тварин, і всі вони мали привілеї.

Кішка охайна, любить чистоту й ретельно доглядає за собою. Вилузуванню своєї шубки присвячує три-чотири години на добу. За її поведінкою можна передбачати погоду: скрутилася бубликом — на мороз, ховає мордочку під живіт — буде погана погода, чхає — піде дощ. А ще вона дуже живуча, тому стверджують, що має дев'ять життів.

На переконання моряків, кішки на кораблі приносять удачу. А рибалки навіть беруть їх із собою на риболовлю, бо вірять, що матимуть щедрий улов. Переїжджаючи в новий будинок або квартиру, першою до оселі пускають кішку — на щастя. Можливо, тому, що ця тварина є символом домашнього затишку. А от намагатися виховувати котів немає сенсу, бо це дуже незалежні тварини.

158 слів

За Л. Геращенко

8. Фарби колись і нині

Люди почали малювати дуже давно. Наші далекі предки, розмальовуючи стіни печер і скелі зображеннями кошлатих бізонів, величезних мамонтів, полохливих оленів і швидких коней, вірили, що всі ці тварини неодмінно стануть їхньою здо-

биччю. А щоб малюнок з часом не зник, стародавні мисливці-художники спочатку гострим каменем висікали контури зображення й у заглиблення втирали глину, змішану з жиром. До речі, глину вважали першою фарбою, вона буває жовтою, червоною, блакитною, зеленкуватою й білою.

Кожна з фарб, якими тепер користуються художники, має цікаву історію. Наприклад, пурпур винайшли близько чотирьох тисяч років тому в Стародавньому Римі. Ця фарба коштувала надзвичайно дорого. Її добували зі стулок мушлі середземноморських равликів-багрянок, з десяти тисяч стулок отримували трохи більше грама фарби.

Один з відтінків темно-синьої фарби має назву «індіго», її виготовляли з чагарнику. Тканини, пофарбовані нею, учені знаходили навіть у гробницях давньоєгипетських фараонів. Батьківщина індіго — Індія.

Тепер фарби виготовляють з кам'яновугільної смоли й інших речовин. Виявляється, у звичайному чорному кам'яному вугіллі природа приховує надзвичайно багату гаму кольорів.

157 слів

За В. Миронцем

9. Я серед нив

Мої дні течуть тепер серед степу, серед долини, налиті зеленим хлібом. Безконечні стежки водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі та хлюпають ними аж у краї неба.

На небі — сонце, серед нив — я. Більше нікого. Іду. Гладжу рукою соболину шерсть ячменів, шовк колосистої хвилі. Тихо пливе блакитними річками льон. Так тихо й спокійно в зелених берегах, що хочеться сісти на човен і попливти. А там ячмінь хилиться та тче з тонких вусів зеленої серпанок. Волошки дивляться в небо. Тепер пішла пшениця. Біжить за вітром, немов табун лисиць, і блищать на сонці хвилясті хребти. А я все йду.

Урешті зупиняюся. Мене спиняє біла піна гречок, запашна й легка, наче збита крилами бджіл. Просто під ноги лягла співуча арфа й гуде на всі струни. Стою й слухаю.

Повні вуха маю того дивного гомону поля, того шелесту шовку, того безупинного, як текуча вода, пересипання зерна.

І повні очі сяйва сонця, бо кожна стеблина бере від нього й назад повертає відбитий від себе блиск.

165 слів

За М. Коцюбинським

10. Величні гори

Гори, здавалося, були наче невиспані й під золотистим туманом, що піднімався та спускався, ніби потягалися сонно, ніби ворушилися ліниво. Усю ніч не давав їм спати шумливий водоспад. Ось осів туман, і з-під нього виринули задумливі білі голови. Вони застигли у своїй гордій величі.

Художник малював водоспад на сході сонця. За кожним мазком його пензля на полотні виринали дивні красоти, німі величні скелі, шумів по них водоспад. Він відходив від полотна, приглядався, порівнював, знову підходив, як до немовляти, вдалим якимсь мазком доповнював недобачену риску — і картина ставала випукліша та живіша. Тільки біда, що мало можна було зробити за день, бо барви змінювалися, тумани розсівалися, зникали, як сон чарівного літнього ранку, коли сонце піднімалося.

Уранішнє сонце з'явилося з-за гір, як рожеве личко дитини з-за тину, і цікаво дивиться в долину. Воно кинуло декілька променів, і ті забігали по палятрі.

А долиною стелиться дивна музика, стелиться голос сопілки, що на ній виграє лісова фея. Поволі голос стихає, і тільки водоспад шумить, і потік шепоче по камінні, і гори стоять — мовчазні, величні й горді.

170 слів

За В. Гжицьким

11. Національний дороговказ

Тараса Шевченка завжди шанували наші предки. Ця популярність була не штучною, а природною й справжньою. По сільських хатах на стінах можна було побачити не лише ікони-образи, до яких молилися, а й портрети Тараса Шевченка, що нагадували нам про Україну, про нашу землю, яка мала свою самобутність, перебувала в неволі й за якою тужили. Усе це уособлював портрет Тараса Шевченка. З його поезій ми дізнає-

мбся про князів і гетьманів, рідну мову, традиції та дух предків. Українці цитували рядки з «Кобзаря», бо майже в кожній хаті була та дорога для них книжка. Усіх вражала його сильна й неповторна поезія.

Тарас Шевченко давно став для народу символом, національним дороговказом, посланцем, якому рядки диктували небеса. Люди побачили в ньому свого пророка. І навіть у комп'ютерну добу слово поета не перестає бути актуальним, живим і насущним. Тому знову й знову друкують «Кобзар», проводять Шевченківські свята, установлюють поетові погруддя й пам'ятники, діти й закохані ходять вулицями, названими його ім'ям, а слово Кобзареве й нині хвилює та зворушує.

161 слово

За М. Савчуком

12. Реріх та Україна

Часом в історії культури трапляються незвичайні поєднання. До них належить вплив української культури на творчість Миколи Реріха — відомого російського філософа, художника й поета. Любов до загадкової південної країни юному Реріху прищепив його перший учитель — академік Михайло Микешин, автор проекту пам'ятника Богданові Хмельницькому в Києві.

Реріх мріяв про подорож в Україну, у Київ. «Поїдеш у Канів на могилу Тараса Шевченка — поклонись йому низенько від мене й скажи, що любив і поважав я його, як рідного батька», — таким був заповіт Микешина юнакові.

Прохання вчителя Реріх виконав у 1896 році. Подорож запам'яталася захопленому юнаку як одне суцільне свято: «Був яскравий сонячний день, я пішов на базар. Тоді ще базар був справжнім гоголівським зборищем. Чудові плахти, намиста, вишиті сорочки, стрічки, ну й шаровари, як синє море. Накупив плахт, різної всячини, наслухався дзвінкої співучої мови й навіжди зберіг пам'ять про бандуристів».

До речі, серед ранніх поетичних спроб молодого Реріха є начерк вірша, присвяченого Тарасові Шевченку. Автограф зберігається у відділі рукописів Третьяковської галереї.

157 слів

За О. Шостак

13. Мошни

Мошни залиті весняними водами, а за ними на горизонті видніється пасмо Канівських гір, попід якими блищать води річки Рось, що вийшла з берегів. Справжня українська Венеція! Адже від хати до хати, від села до Мошногір можна було допливти лише човном.

Містечко славилось умільцями. Серед селян було багато мулярів, теслярів, каменярів і штукатурів. Мошнівські майстри створили в Мошногорах найбільший у Європі англійський парк зі збереженням природних ландшафтів, цілий комплекс оригінальних архітектурних споруд. Ті, хто бачив парк у всій його красі, міг не їхати до Англії: це був справжній англійський стиль. Загальна довжина алей становила п'ятдесят кілометрів, тому пішки обійти парк було досить важко. Відвідувачі могли пересуватися легкими кабриолетами, у які впрягали по парі невеличких англійських коней.

Уже здалеку парк вирізнявся своїми мальовничими пагорбами, укритими густим лісом, серед якого виділилися споруди: в одному місці — покрівля будинку, в іншому — колонада ротонди, а на крайньому південному пагорбі — висока башта. Ротонда була подібна до розвалин грецького храму. Відвідувачі парку говорили: «Коли приїжджаєш у Мошногори, то створюється враження, що бачиш куточок Греції».

166 слів

За М. Якименком

14. Щирі почуття

Старовинний дворянський рід Закревських відомий з писемних джерел ще першої половини XVII століття. Яскраву сторінку в історію цього роду вписав і Тарас Шевченко.

Навесні 1843 року, після тривалої розлуки з Батьківщиною, митець приїхав в Україну. Чутка про прибуття Шевченка швидко поширилася між місцевим людом. Кожний свідомий українець, заможний чи бідний, вважав за честь зустрітися з Кобзарем, запросити до свого дому.

Якраз у червні цього року в маєтку Тетяни Волховської було влаштовано гучний бенкет, на який зібралися гості не тільки з Полтавської, а й із сусідніх губерній. З'явилися на торжество і

Євген Гребінка з Тарасом Шевченком. Господиня тепло вітала Кобзаря й надала йому право першого бального танцю. Партнеркою ж поета була красуня з Березової Рудки Ганна Закревська.

До кінця життя Тарас Шевченко зберігав щирі почуття до Ганни. Перебуваючи на заслання в далеких казахських степах, він присвятив їй зворушливу поезію «Г. З.». Згодом написав наступний шедевр — «Якби зустрілися ми знову...». Наприкінці ХІХ століття видатний український композитор Микола Лисенко поклав цю поезію на музику, подарувавши світові чудовий романс.

165 слів

За М. Шкуркою

15. Українська пісня в космосі

З поетичної спадщини українського поета-романтика Михайла Петренка до нас дійшло лише дев'ятнадцять віршів. А визнання йому принесла поезія «Небо», яку було взято за основу всесвітньо відомої пісні-романсу «Дивлюсь я на небо...».

Цей твір одразу полюбили люди. Коли ж до тексту долучився польський та український композитор Владислав Заремба й здійснив класичне аранжування мелодії пісні, вона стала воістину народною. Кожний з видатних українських співаків мав за честь прикрасити нею свій концертний репертуар. Її співали Іван Козловський, Дмитро Гнатюк, Анатолій Солов'яненко — усіх і не перелічити.

«Небо» стало першою українською піснею, що залунала в космосі. У далекому 1962 році на навколосемну орбіту запустили новий космічний корабель «Восток-4», яким керував космонавт-українець Павло Попович. Пролітаючи над рідним краєм, незважаючи на заборону центру керування польотом на довільний витік інформації з космічного корабля, Попович вирішив вийти в ефір з привітанням до людей. Павло Романович мав чудовий голос, і тому його привітання з космосу прозвучало в пісенній формі.

«Дивлюсь я на небо та й думку гадаю, чому я не сокіл, чому не літаю...» — полинула через ефір до Землі, до всього безмежного простору знаменита українська пісня.

176 слів

За М. Шкуркою

16. У червоній майстерні Брюллова

Червона майстерня Карла Брюллова. На стінах, розмальованих червоною фарбою, — полотна художників епохи Відродження, праворуч — роботи Венеціанова, ліворуч — господаря. Попід стінами стоять сервант, дивани й крісла роботи італійських майстрів, у центрі зали — довгий овальний стіл з різьбленими стільцями. Праворуч — мольберт, за яким працює художник, збоку — невеличкий столик. На серванті — погруддя античних філософів. Уздовж центральної стіни — колони зі свічниками.

Брюллов малює. Навпроти нього на театральному подіумі актор Краєвський читає «Дон Жуана». За столиком чаюють Венеціанов і Григорович. Гості, знявши верхній одяг, сидять у жилетах і фраках різних кольорів і фасонів. Мода на короткий жилет поширилася з Франції, де він дістав назву від театального персонажа Жиля, який його носив. Дехто з модників носить декілька жилетів одночасно, при цьому спідній неодмінно виглядає з-під верхнього. Актор Краєвський, одягнений у п'ять жилетів, закінчивши читати «Дон Жуана», попрощався. Брюллов, одягнений у три жилети поверх білої шовкової сорочки з невеличким жаб'ю, наносить останні штрихи на картину.

148 слів

За А. Цвйд

17. Наші страви

Неподалік від обійстя Шевченків зібрався чималий гурт святково вбраних жінок, закутаних квітчастими хустками з полотна, а в деякого були навіть шовкові чи вовняні. Деякі жінки одягли намітку поверх хустки чи очіпка — шапочки, яку молодіці після весілля на людях не знімають. За взуття їм слугують личаки, постолі, черевики чи чобітки.

Господині зносять у складчину страви: на столах з'являються сало, кров'янка, печене й варене м'ясо, яйця. І риби наварили, насмажили, насолили, нав'ялили. Зносять і молочні продукти: масло, сири, а також мед. Чимало готують страв з борошна: затірку, галушкі, вареники. Хліб переважно житній, рідше —

пшеничний та ячмінний, а ще — коржі, перепічки, млинці й сметана до них.

Чимало тут і овочевих страв з капусти, буряків, моркви, пастернаку та ріпи. Квашену капусту й огірки кладуть на столи. Є й цибуля, і ягоди, і всяка зеленина: петрушка, кропива, кріп. У скляних чи керамічних горщиках ставлять різні кваси, узвари та хмільний мед.

Усе це виставляють на довгі столи, укриті білими ряднами, що слугують замість скатертин. Увесь посуд, у якому господині поприносили страви, оздоблений орнаментом — ліпним, різьбленим чи мальованим.

171 слово

За А. Цвід

18. Хмара і дюна

Одна молода хмара народилася над Середземним морем. Не встигла й вирости, як вітер погнав її разом з усіма родичами геть, у далеку Африку. Щойно вони прибули на континент, відчули інший клімат: угорі палило сонце, а внизу переливалися золотом розпечені піски Сахари. Вітер вирішив погнати хмари далі, у джунглі, тому що в пустелі дощі не падають. Але допитлива молода хмарка відстала від гурту, щоб оглянути велику пустелю.

Після тривалої прогулянки вона помітила, що одна з дюн усміхається їй. Хмара широко всміхнулася й запитала:

— Хочеш, я покроплю тебе дощем?

— Так, але ж ти помреш, якщо перетвориш своє біляве волосся на дощ, — відповіла дюна.

— Любов ніколи не вмирає, — мовила хмара й почала поливати дюну краплями дощу. І так тривало, аж поки над дюною не з'явилася ніжна веселка.

Наступного дня маленька дюна вкрилася квітами. Коли інші хмари пропливали над пустелею й бачили позеленілу дюну, вони думали, що то починається ліс, і випадали дощем. Завдяки хмарі, яка не побоялася віддати своє життя за любов, маленька дюна перетворилася на прекрасний оазис, що під покровом дерев дарував затінок мандрівникам пустелі.

173 слова

З книжки «365 притч»

19. Стежка

Жили собі два сусіди. Іван був самотній, а Михайло мав велику родину. Настала зима, посипав пухнастий сніг. Рановранці Іван вийшов розчистити сніг на подвір'ї. Поки він чистив стежку, подивився, як там справи в сусіда. А в Михайла була добре протоптана стежка. «Який швидкий, випередив мене, — пробурмотів він собі під ніс і додав: — Невже Михайло встає вдосвіта хазяйнувати?»

Наступного ранку знову випав сніг. Іван устав на півгодини раніше, узявся за роботу, а коли зиркнув на сусідове обійстя, здивувався: там стежку вже було прокладено. Третього дня снігу намело по коліна. Він устав ще раніше, вийшов надвір, а в сусіда — стежка рівна, пряма, надивовижу гарна!

Після обіду зустрілися вони на вулиці, поговорили про се про те, і тут Іван начебто ненароком запитуює:

— Послухай, Михайле, а як ти встигаєш так швидко сніг на подвір'ї почистити?

Той спершу здивувався, а потім засміявся:

— Та я ніколи його й не чищу, то до мене друзі ходять.

149 слів

З книжки «365 притч»

20. У кожного свій південь

Відлітаючи на південь, ластівки сіли відпочити на дерево, під яким був курнік. Вони говорили про те, як чудово на півдні, і тими бесідами захопилася одна курка. Раптом вона подумала: «Я теж хочу на південь!» Набравшись відваги, вискочила на огорожу, повернулася на південь і, спіймавши попутний вітер, полетіла щодуху. Щоправда, за декілька метрів курка гешнула в яблуневому саду. І тут вона побачила рай на землі: тіністі широкі дерева, соковиті яблука, опудало й навіть сторожа! Повернувшись, вона із захватом розповідала про все іншим кұрям.

І от ластівки знову сіли на дерево й заговорили про південь. Але тепер кұри вже не мовчали, як зазвичай. Почувши про море, скелі, пісок, вони сказали: «Які скелі й пісок? Що ви верзете? От у нас є свій курячий авторитет!» Й уславлена літунка почала гарячково розповідати про яблука, опудало й сторожа. «Он він

який — південь, — сказали кури. — А те, що розповідаєте ви, це просто якась маячня, якій ви самі не вірите, а іншим тільки туманите голову. Тепер ми самі все знаємо».

Ластівки якось загадково всміхнулися їй, нічого не кажучи, полетіли на південь.

174 слова

З книжки «365 притч»

21. Бароко

Стиль бароко, що з Італії поширився по всій Західній Європі, сприйняла українська архітектура здебільшого через Галичину, надавши йому власної творчої самобутності. Дорогоцінними пам'ятками того періоду постали два храми в Густинському монастирі. 1682 року почали будувати Преображенський собор недалеко від Лубен, що на Полтавщині. На високогірному березі річки, у мальовничій лісній околиці, підвівся благоліпний храм. Архітектор Йоган Баптист став опоряджати його на зразок західноєвропейських будівель, а потім наші майстри, що завершували роботи, додали цілком характерні для українського бароко деталі.

У бароковій архітектурі єднуються велич загальноєвропейського мистецького прагнення й українська майстерність. Згадаймо знакові взірці цього стилю: собор Святого Юра у Львові, дзвіниця Софії Київської, Андріївська церква.

Іконостас української церкви виокремлюється як твір мистецтва, дістаючи багату, часто кількоповерхову композицію. У ньому легко вгадуються риси з природи та побуту, національний колорит. Старі майстри з тонким мистецьким відчуттям вибирали місця для зведення церков. Храмові споруди над будинками та садами надають єдності й викінченості краєвидові, єднуючи небо й землю.

153 слова

За В. Баркою

22. Яблука

Дядько Роман викохав садок. На одній гілці яблуко сніжнобіле, а на сусідній — золотаве або й зовсім червоношоке. Визирають яблука з-поміж листя, сміються до сонця, наливаються, спіють.

Дядько на хвилику зупиняється біля межового стовпчика й шугає рукою в загадковий свій вузол. З вузла з'являється яблуко — червонобоке, свіже, велике, мов сонце вранішнє. Дядько, ніби милуючись, потримає його перед собою й кладе обережно на стовпчику. Так він іде і йде — і від яблук, що кладе на стовпчики, польова доріжка змінюється. Сіра, у пилюці, вона стає зовсім іншою — лежить між стернинами весела, уся наче засвітилася від тих яблук. Іде дядько Роман і вдає, що не помічає хлоп'ят, які, мов зайчата, причаїлися в бур'яні край дороги. Насправді ж він знає, що хлопчики-пастушки з хвилюванням ждуть цього незвичайного дня.

Біля одного стовпця дядько затримується трохи довше й, обернувшись, дивиться на уквітчану яблуками дорогу. Та тільки він зникне за пагорбом, пастушки зриваються разом на ноги, щасливо мчать чимдуж від стовпця до стовпця й на льоту схапують яскраві дарунки, що для них так розкішно вродили на голих придорожніх стовпцях.

171 слово

За О. Гончаром

23. Пасіка

Пасіка в Степана була велика. Погода весь час стояла ясна, сонячна. Коли-не-коли проходили теплі рясні дощі, квіти росли буйно, і тому бджоли за весняну пору мали добру здобич. У кінці травня вони почали роїтися, вилітати зі своїх хаток, тож Степан ледве встигав ловити їх і збирати до вуликів.

Увесь день його кремезна й висока, злégка зігнута постать з широкими плечима ходила по пасіці. Його червоне обличчя з сивуватою бородою світилося м'якою усмішкою, а хитруваті добро-веселі очі заклопотано дивилися за вуликами.

Посеред пасіки стояли низенькі, чепурно підмазані жовтою глиною яблуні й груші та тоненькі стовбури слив, а біля них — невеликий плетений курінь, у якому Степан зоставався на ніч спати.

Стомлені за денну пору бджоли вели якусь тиху таємну нараду між собою, і тільки було чутно ніжне заспокійливе гудіння. Небо було м'яке, оксамитово-темне, і бліді вогники зір пробивалися крізь дірочки даху. М'який холод літньої ночі широ-

кими струмками пробірався в курінь, потроху згасали останні думки, і все зливалося в солодкому сні.

158 слів

За М. Івченком

24. Леся

Леся підійшла до бюро й усміхнулася, згадавши дядька Михайла Драгоманова. Вона збиралася написати йому чергового листа, проте думки дівчини витали далеко.

Леся згадала, якою дівчинкою вона була: у чотири з хвостиком роки вже читала книжки, любила співати. У п'ять років батьки подарували їй фортепіано, на якому швидко вивчилася грати й навіть самостійно складала музичні твори. Леся згадала, як років у шість захопилася шиттям і вишиванням. Вона пам'ятає сльози в татових очах, коли маленькою подарувала йому власноруч вишиту сорочку.

Улітку 1876 року сталася подія, яка закарбувалася в душі й спогадах маленької дівчинки на все життя. Вона з братом Михайлом відпочивала в селі Жабориці. Поліські казки, пісні, повір'я та звичаї зачарували Лесю, а особливо її вразили неймовірна краса урочища Нечимного й таємничість тамтешнього озера. Мабуть, з його легенд і народилася через багато років «Лісова пісня».

Чому листи завжди пишуться легко, а сьогодні — жодного рядка? Чи це спогади дитинства аж так змінили настрої?

150 слів

За О. Ільченком

25. Іде весна

Ще зовсім недавно важко було сонечку пробитися промінням крізь хмари. Вони нависають над землею, а ми поглядаємо на небо, питаючи: «Коли ж ти, сонечко любе, розтопиш увесь сніг?»

Та ось повертаєшся зі школи й мружиш очі від яскравого світла. Сонце вже бавиться. Ще не припікає, а тільки лагідно торкається до обличчя. Це ж березень прийшов — перший місяць весни.

Десь уже мчать до нас з далеких країв заклопотані шпаки. Спочатку з'являться самці, а через кілька днів і їхні подружки — самички. Так само прилітають по черзі жайворонки й зяблики — теж наші перші весняні гості. Незабаром ми почуємо їхні гучні весняні пісні. А які чисті голоси в пташок!

На ще вогких пагорках зацвіла мати-й-мачуха, у неї квіткі яскраво-жовті, ніби краплини вранішнього сонця. З-під торішнього листа соромливо виставляє свою фіолетову квітку волохатий сон, що надів на себе пухнасту шубку, щоб не боятися нічного холоду.

А по-справжньому сонце почне оживляти все після двадцять першого березня, коли день дорівнює ночі. Далі дні почнуть збільшуватися, а ночі коротшати. Іде справжня весна.

164 слова

За О. Копиленком

26. Українська ніч

Чи знаєте ви українську ніч? О, ви не знаєте української ночі.

Вдивіться в неї: напнувся безмежний небесний намет, розгорнувся, горить і дихає він. Земля вся в срібному сяйві, і чудове повітря рухає океан пахоців. Божественна ніч!

Непорушно, натхненно стали ліси, повні темряви, і величну тінь кинули від себе. Тихі й спокійні ставки. Холод і п'ятьма їхніх вод оточені темно-зеленими стінами садів. Незаймані зарості черемхи й черешень боязко простягли своє коріння до студених вод і зрідка лопотять листом, немов сердячись і гніваючись, коли нічний вітер, підкрившись умить, цілує їх. Усе кругом спить.

Угорі все дихає. Усе дивне, усе урочисте. А на серці й бен-тежно, і дивно, і зграї срібних привидів виникають у нічній глибині. І раптом усе ожило: і ліси, і стави, і степи. Сиплется величний грім українського солов'я, і здається, що й місяць заслухався його посеред неба.

Мов зачароване, дримає на горі село. Ще дужче, ще краще виблискують проти місяця купи хат, ще сліпучіше виринають з п'ятьми низенькі їхні стіни. Пісні замовкли. Усе тихо.

164 слова

За М. Гоголем

27. Єдина у світі вишита книжка

Олена Медведєва та Анна Тимошók над вишитою книжкою працювали майже рік, узявши за основу перше видання «Кобзаря» 1840 року.

За допомогою техніки стебнівки на матеріалі, який у народі називають «диким льоном», майстрині відтворили тексти восьми поетичних творів. Вірші вишиті мовою оригіналу без скорочень. До речі, абсолютно всі авторські знаки також збережено.

Тексти «Кобзаря» автори доповнили відповідними ілюстраціями, вишитими хрестиком. Відтворено шість малярських творів Тараса Шевченка періоду ранньої творчості. Майстрині кажуть, що найважче було працювати саме над ілюстраціями, адже перевести картини в схеми для вишивки, дібрати кольори, які б відображали Шевченкову гаму, не так уже й просто. Майстрині погоджуються, що найскладніше було створити портрет молодого Тараса, його «Катерину» і маловідому роботу «Визволення Петра Апостола з темниці», що символізує звільнення Шевченка з кріпацтва.

Книжка має сорок вісім сторінок. Переpletення та шкіряна внутрішня обробка зроблені за зразком оформлення стародруків. Вишитий «Кобзар» важить трохи більше трьох кілограмів, а зберігають його в спеціальній шкіряній сумці-футлярі. Брати книжку в руки можна тільки в білих рукавичках.

159 слів

За І. Бабій

28. Ирїй

Ирїй — це казкова країна, де ніколи не буває зими, де сонце днює й ночує на ясно-зелених пагорбах, де карасі надвечір вичалапують на піщаний берег і лагідно ведуть бесіду з акулами та щуками, де вовчиці вигодовують своїм молоком ягнят, а леви наглядають за курчатами, аби ті не заблукали в лісових нетрях.

Ирїй — це край, куди щоосені поспішає птаство й звідки воно повертається весною, аби в нас перелітувати. Це край,

звідки дме теплий вітер, що приносить відлигу в найлютіші морози, і ти знаєш, що завтра ліпитимуться сніжки й на великій перерві клас на клас піде війною. А після школи ти допізна ковзатимеш з гори, підмостивши до блиску вичовганий лист заліза.

Ирїй — це країна морозива в крихких хрускотливих відерцях, які обгризаєш, наче шкірку груші, аби потім надовше лишився в роті смак солодкого закрижавилого молока. Це країна, де існує насправжки те ідеально прекрасне життя, про яке тобі з першого шкільного дня розповідають учителі й про яке так гарно пишеться в книгах. Ирїй — це країна твого майбутнього.

162 слова

За В. Дроздом

29. Кіт на подушечці

Я кіт, що лежить на м'якій подушечці. У хаті добре й затишно, а за шибамі пливе й пливе сніг. Я лїниво мружуся й тихо муркаю. Холод і сніг — це не для мене. З правого боку повіває теплом: моя господиня перед роботою натопила грубу. У кімнаті нікого немає, крім мене, отож увесь день вона слугує тільки мені. І я не можу не перейматися поважністю, усвідомлюючи це. Вони, люди, страшенно кумедні. Нашому братові скористатися з їхньої добродушності не завадить. Зрештою, хочуть тішитися нами — хай платять, і ніхто мені цього не заперечить.

Я маю тепер забезпечене існування: для мене кладуть спеціальну подушку, для мене топлять уранці грубу, мені залишають їжу й відчиняють квартиру, бо я не терплю цілоденної неволі.

Зараз дрїмаю собі солоденько й можу втішно помрїяти та поміркувати на дозвіллі. А ще люблю поринути в спогади, адже життя котяче не таке вже й нудне. Людське, на мою думку, значно нудніше. Звісно, я суджу про нього, знаючи свою господиню та ще кількох сусідів, але чомусь мені здається, що цього досить.

167 слів

За В. Шевчуком

30. Вождь племені

Іван Даценко був солдатом, який став справжньою легендою, вождем племені.

1967 року радянська делегація прибула до Канади на міжнародну виставку. Приїхав сюди й танцюрист Махмуд Есамбаєв. Особливого інтересу експонати виставки в нього не викликали, тому він попросив відвезти його в резервацію до справжніх індіанців і познайомити з вождем. Там на танцюриста чекала несподіванка: спочатку здивувала шкіра вождя, а коли той заговорив українською, Есамбаєв ледь утримався на ногах.

Виявилося, що під час Другої світової війни Іван Даценко вважався одним з найкращих льотчиків, на рахунку якого було двісті тринадцять бойових вильотів. Українець навіть отримав звання Героя Радянського Союзу. Але навесні 1944 року його літак збили. Уважаючи Івана мертвим, у документах сухо написали: «Не повернувся з бойового завдання». Насправді ж після тривалих поневірянь він потрапив до канадських індіанців. Коли одружився з донькою вождя, сам дістав цей титул, а ім'я — Пронизливий Вогонь.

Хоча тривалий час цю історію замовчували, проте Есамбаєв не втримався й розповів сенсаційну новину, коли вже Радянський Союз розпадався. За мотивами цієї історії українські кінематографісти зняли фільм «Той, що пройшов крізь вогонь».

170 слів

З проєкту «Гордість України», «24 канал»

31. Енді Воргол

Андрій Варгола народився в США в сім'ї закарпатських емігрантів. Юлія Варгола, його мати, мала надзвичайний художній хист, тож змогла розгледіти в синові талант. Після Технологічного інституту Варгола поїхав підкорювати Нью-Йорк. Першим успіхом художника були малюнки для взуттєвої фабрики. Його псевдонім з'явився внаслідок помилки в друкарні, але Андрієві сподобалося нове ім'я — Енді Воргол.

Фірмовим стилем тепер уже Воргола були портрети знаменитостей у техніці шовкографії — повторення одного й того самого зображення. Першим був малюнок з кількома обличчя-

ми кіноактриси Монро в різних кольорах, і саме з цим асоціюється Воргол у більшості людей.

Згодом художник купив приміщення на Манхеттені й назвав його «Фабрикою», де збиралася вся нью-йоркська богема. Енді зумів поставити мистецтво на конвеєр: майстерня випускала майже сто шовкографій на день.

Якось Енді сказав: «Я хотів би бути таким же знаменитим, як королева Великобританії». Восени 2012 року Єлизавета II купила чотири свої портрети, створені Ворголом, і виставила їх у Віндзорському замку.

Коли Енді помер, на його банківському рахунку було сто мільйонів доларів. Усі гроші митець заповів художнім організаціям.

164 слова

За матеріалами Інтернету

32. Чуже обличчя

Жив собі один чоловік. Щодня прокидаючись, він ішов до кімнати, у якій було безліч масок. Вони висіли на стінах, лежали, розкидані, на дивані, на туалетному столику, на підлозі й навіть на підвіконні. Маски були різні: глиняні, пластмасові, паперові, залізні й дерев'яні. Чоловік щоранку вибирав потрібний йому зліпок.

«Візьму оцю, — подумав, укотре простягаючи руки до глиняної личини, — вона найбільш правдива, бо натуральна». Носив її цілий день, але глиняна маска була незручна, якась важка. Наступного ранку вибрав паперову — у ній чоловік почувався найзручніше, тільки на дощі вона дуже швидко розмокла. Потім зупинився на пластмасовій. Ця була легка, майже не відчутна на обличчі, і лише запах хімічної сполуки нагадував про себе.

Щоденні експерименти залишали негативні наслідки: синці, алергічні реакції, одні маски спадали, інші тиснули. Лицеві м'язи почали атрофуватися, і на душі було кепсько від того, що він грав чужі ролі. Чоловік почав викидати по одному експонату зі своєї колекції — і з часом кімната спорожніла. Нарешті залишилася тільки та маска, у якій було найкомфортніше. І це було його власне обличчя.

166 слів

З книжки «365 притч»

33. Проповідь біля каміна

Один парафіянин, який раніше щонеділі брав участь у літургії, перестав ходити до церкви. Минав час, а чоловік до храму не з'являвся, тож священник вирішив навідатися до нього.

Коли він прийшов до оселі, то побачив, що двері в будинок чоловіка були відчинені. Колишній парафіянин сидів сам-однісінкий перед каміном. Побачивши священника, він кивнув йому й жестом запросив сісти. Зручно примостившись, священник розглядав полум'я, що гарно вигравало в каміні. Чоловіки мовчали, але за кілька хвилин отець зненацька підвівся, узяв щипці, схопив ними палахкотливу головешку й відклав її вбік, далі від вогню. Потім він сів — і знову запанувала мовчанка.

Самотня головешка перестала палати й ледве червоніла, а згодом зовсім охолола й почорніла. Священник знову встав, узяв щипці й поклав охолонулу головешку назад, у вогнище. За мить вона запалала так само, як і решта. Відклавши щипці, священник мовчки попрямував до виходу й почув, коли дійшов до порога, слова чоловіка: «Дякую за відвідини й проповідь. Цієї неділі я обов'язково прийду».

154 слова

З книжки «365 притч»

34. Робінзон

Єдиного пасажера, який вижив після корабельної аварії, викинуло на безлюдний острів. З уламків корабля, що прибилися до берега, він так-сяк збудував собі житло, заніс туди все, що викинуло море й могло стати йому в пригоді.

Він подякував Богові за свій порятунок.

Минуло багато днів, але поряд з островом не пропливало жодне судно. Щоранку він обходив острів, шукаючи їжу. Якимось під час такої мандрівки спалахнула пожежа — і полум'я пожерло всі дерева навкруги. Житло чоловіка й усі його речі згоріли дотла, тільки чорний дим підносився до неба.

Повернувшись і знайшовши згарище на місці житла, бідолашний заволав до неба. Він нарікав на те, як Бог міг з ним таке вчинити й за що! Чоловік зовсім занепав духом, але раптом почув незвичний шум і побачив корабель, що наближався до

острова. У моряків він поцікавився, як вони його знайшли, а ті відповіли: «Ми помітили вогнище, яке ти розклав».

Навіть у тому, що по-особливому важке й болісне, треба вбачати надію. Чорний дим на попелищі житла може бути сигналом для спасіння.

164 слова

З книжки «365 притч»

ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ

Місто Київ

35. Місце, де наука стає цікавою

«Експериментаніум» — це науково-розважальний центр у Києві, де цікаво й доступно продемонстровано закони науки та явища навколишнього світу. Три поверхи приладів, більше двохсот інтерактивних експонатів, які стоять на вітринах, — усе це унікальний музей популярної науки й техніки, що радо зустрічає відвідувачів.

Хочеш перевірити електропровідність предметів, запустити хмаринку під стелю, намалювати хитромудрий візерунок за допомогою маятника? Тільки протягни руку, щоб увімкнути, повернути, розкрутити, натиснути, потягнути та штовхнути — і на власні очі побачиш, як працює той чи інший закон науки.

Завдяки інтерактивним експонатам кожен може відчути себе справжнім дослідником, узяти участь в експерименті. Тут власноруч будують мости без жодного цвяха, зазирають у нескінченність, створюють блискавку, змушують літати магніт, розбирають безліч головоломок і здійснюють чимало нових відкриттів.

Улюблений експонат відвідувачів — прилад, за допомогою якого можна запустити хмари до стелі. Не залишається поза увагою тепловізор, що дає можливість побачити нагріті тіла, а прихована камера, умонтована в нього, вимірює температуру

відвідувачів. Не обділений увагою й експонат, що демонструє зародження торнадо.

«Торкайтесь експонатів, експериментуйте, проводьте дослідження!» — закликають працівники музею. Отже, завдяки цьому підходу наука для відвідувачів стає цікавою.

171 слово

За матеріалами Інтернету

Вінницька область

36. Мандрівка до Буші

Буша — стародавнє подільське містечко, що розташоване в мальовничій долині річок Мурафи й Бушанки, які впадають у Дністер неподалік українсько-молдовського кордону. Тут, у Буші, тісно переплітаються різні епохи нашої історії, про які розповідають місцеві музеї та легенди.

На пагорбі — Музей трипільської культури. Кераміка, знаряддя праці й інші речі доводять, що люди мешкали тут протягом тисячоліть. Свідком дохристиянської давнини є печерний язичницький храм з кам'яним святилищем. Учені й досі не знають, що означають зображення оленя, жінки та півня, витесані на стінах печери.

Легенди розповідають, що за часів Русі-України тут стояло місто Краснопіль, яке зруйнували татари. Нове поселення нібито назвали на честь єдиної мешканки Басі, або Бупі, яка вижила під час нападу.

Нова трагедія сталася тут за часів козаччини, у 1654 році. У творі «Облога Буші» Михайло Старицький описав захисників міста та подвиг Мар'яни Завіснїї, яка врятувала Бушу, підірвавши порохівий погріб у замку.

Нині в місті можна відвідати історико-культурний заповідник, там відновлено підземні ходи й оборонну фортецю, церкву та козацький цвинтар з кам'яними хрестами.

161 слово

За М. Іваненко

Волинська область

37. Українська Амазонія

Унікальною природною пам'яткою, яка нагадує долини річки Амазонки, може похвалитися Волинь. Саме тут у 2007 році було створено Національний природний парк «Прип'ять—Стохід», що складається із заказників, де поєдналися болота, дюни та ліси. Його загальна площа становить майже сорок тисяч гектарів. Туристів сюди приваблюють нерукотворні лабіринти річок Прип'яті та Стоходу, пливати якими на човні — неповторне задоволення.

Природний світ парку дуже багатий та різноманітний. Наприклад, тут можна побачити реліктові дерева та чагарники, а більшість тварин занесено до Червоної книги України. Крім того, у парку є шість унікальних озер, які, на думку вчених, виникли ще в дольодовиковий період і є багатими на гліцерин.

Ця місцевість припадає до смаку й шанувальникам давнини, які вподобують містечко Любешів з його історичними пам'ятками XVII—XVIII століть. Передусім тут варта уваги садиба Чарнецьких, від якої, на жаль, залишилися лише в'їзні ворота та ландшафтний парк. А ще цікаво побувати в місцевому костелі й монастирі капучинів.

147 слів

За А. Шляхтишим

Дніпропетровська область

38. Токівський каскадний водоспад

Токівський каскадний водоспад, створений бурхливими потоками річки Кам'янки, — справжній оазис, що вражає красою. Це витвір природи, який виник ще в мезозойську еру, тобто понад шістдесят мільйонів років тому. Протяжність водоспаду сягає тридцяти метрів, загальна висота — близько шести. Особливо привабливим він стає під час весняного паводка. Природна пам'ятка неповторна не лише завдяки каскадам, а й порогам і

славетним гранітним ваннам. Води протікають по гранітних породах, які мають характерний червонуватий відтінок.

Водоспад овіяний численними легендами, одна з яких пов'язана з ім'ям кошового отамана Петра Калнишевського, котрий нібито сховав тут свої скарби. Ще одна легенда розповідає про Тамірис — доньку кімерійського царя. Якось на шляху дівчини, яку переслідували скіфи, з'явилася степова річка. Вона попросила, щоб Тамірис подарувала їй своє намисто. Заради порятунку царівна кинула прикрасу у воду — і річка перетворила намисто на бурхливий водоспад, що знищив усіх переслідувачів.

Відвідини гідрологічної пам'ятки дарують любителям прекрасного багато приємних спогадів, адже краєвиди біля водоспаду справді вражають.

149 слів

За матеріалами Інтернету

Донецька область

39. Соляні печери Соледара

Соледар, місто соляного промислу, здавна славиться шахтами. Колись тут добували сіль. Тепер це місце стало надбанням туристів.

Протяжність соляних печер вражає. Уявіть: у грудні 2003 року в одній з печер була запущена повітряна куля. Ця подія увійшла до Книги рекордів Гіннеса. Величина цієї грандіозної зали приголомшує: її висота — близько тридцяти, а довжина — кількасот метрів. Не дивно, що тут чудова акустика. У жовтні 2004 року в цій залі відбувся концерт Донбаського симфонічного оркестру під керівництвом австрійського диригента Курта Шміда. Музикант, вражений акустикою, розповідав: «Ноти злітали до стелі печери, а потім, ніби хмари, спускалися вниз».

Печери багаті на різні дива, створені із солі: скульптури, футбольне поле та навіть церква.

Повітря, насичене мікрочастинками солі, має цілющий вплив на організм. Недарма дедалі більшої популярності набуває спелеотерапія — лікування шляхом тривалого перебування в умовах мікроклімату соляної печери. Це справжній порятун-

нок для тих, хто має проблеми з органами дихання. Без жодних медикаментів можна отримати позитивний результат. Природні дива — ось найкращий лікар!

154 слова

За Ю. Воронцовою

Житомирська область

40. Кам'яне Село

Житомирщина є однією з найбільш лісистих областей України, край боліт та озер. Але мало хто знає, що тут навіть є невеличка гірська система — Овруцький кряж.

Саме в лісах Житомирщини загубилося Кам'яне Село — скупчення величезних валунів різної форми, що розташовані в лісі біля села Рудні-Замисловіцької. Назву валуни отримали через подібність до села. Деякі з них нагадують хати, церкву та школу. Є брили, розміщені в певній послідовності.

Про цю дивовижну місцевість складено чимало легенд. Місцеві жителі особливо пишаються історичною бувальщиною про похід київської княгині Ольги на древлян, під час якого вона дійшла до магічного Кам'яного Села й повернула військо назад.

Існує ще одна легенда про те, що колись було заможне село, але з дуже жадібними хазяями. Одного разу тут проходив мандрівник і попросив хліба в господаря. Але скупий хазяїн відмовив. Подорожній виявився Богом. Він вийшов із села, озирнувся — і воно скам'яніло. На одному з каменів, де Він відпочивав, залишився слід ноги. Місцеві жителі вважають, що слід має цілющі властивості.

157 слів

За О. Василюком

Закарпатська область

41. Оленяча ферма

Одним з найвідоміших туристичних об'єктів Закарпаття є єдина в Україні ферма плямистих оленів у селі Ізі, що недалеко від Хуста.

Рідкісні тварини з'явилися тут ще в минулому столітті. Вертольотом їх доставили сюди з Північної Європи. Оленів розводять, щоб добути з рогів речовину пантокрин. Її застосовують як лікарський засіб при перевтомі, неврозах, для підвищення працездатності.

У наш час пантокрин подешевшав, тому оленячу ферму перетворили на туристичний об'єкт.

Подивитися на цих плямистих тварин їдуть численні українські та закордонні туристи. Головне — узяти із собою побільше сухарів, хліба, а також бананів. Через огорожу відвідувачі ферми годують оленів. Але треба пам'ятати: їх не можна гладити, бо спрацьовує набутий інстинкт самозбереження.

Доглядачі оленів розповідають, що середня вага новонародженого оленяти становить п'ятнадцять кілограмів. Улітку тварини пасуться, а взимку їх годують зерном і сіном.

Послухавши цікаву розповідь про рідкісних тварин і погодувавши їх, відвідувачі можуть сфотографуватися з оленями, щоб потім поділитися враженнями з друзями.

146 слів

За матеріалами Інтернету

Запорізька область

42. Острів Хортиця

«Русини досягають острова, названого Георгієм, і на цьому місці роблять жертвоприношення», — зазначав у X столітті візантійський імператор Костянтин Багрянородний. Це була перша письмова згадка про найбільший річковий острів Європи. Тоді Дніпром проходив шлях «з варягів у греки», пропливаючи яким іноземці могли бачити легендарну Хортицю.

На цій землі київські князі схрещували мечі в боях з половцями та татарами. А ще кажуть, що саме на Хортиці зародилося козацтво. Адже, як свідчать документи, козацьке поселення було засновано тут у 1556 році. Цьому сприяв Дмитро Вишневецький. На острові Мала Хортиця, який пізніше назвуть островом Байди, він побудував справжню фортецю.

Нині Хортиця — місце козацької слави, де детально відтворено побут запорожців, передано атмосферу їхнього життя. Унікальний острів-музей — це узагальнений образ козацької столиці, у якому представлено основні будівлі Січі, а саме: церква, курені, будинок кошового отамана, канцелярія, військові скарбнички та школа.

Острів Хортиця зберігає не тільки історичні пам'ятки, а й славиться унікальною природою. Тут ростуть декілька багатотисячолітніх дубів, а також водяться ондатри, лисиці, зайці, куниці й навіть лосі.

162 слова

За Н. Понятишин

Івано-Франківська область

43. Галицький парк

Щорічно в Україні реєструють сотні випадків браконьєрства. Однак є й захисники дикої природи, які намагаються зупинити її нещадне знищення. Серед них Володимир Бучко — колишній мисливець, котрий заснував Центр реабілітації диких тварин при Галицькому національному природному парку.

А розпочалося все з лисеняти. Коли воно було зовсім маленьким, небайдужі забрали його в мисливців і віддали Володимирові. Лисеня швидко прижилося в нього та звикло до людей. Згодом відвідувачі почали приносити в парк поранених ссавців і птахів, тому у Володимира виникла ідея створити центр реабілітації для них. Це потребувало багато ресурсів і спеціальних знань. Потрібно було забезпечити умови, у яких тварини зможуть самостійно добувати їжу. Працівники парку лікували вовків, лісових котів, оленів, борсуків, зайців, сов і соколів і повертали їх у дику природу.

Нині відвідувачі парку можуть спостерігати за реабілітацією багатьох різних звірів, навіть ведмідів. Володимир складає реєстр рідкісних тварин з Червоної книги України, яких незаконно утримують у приватних звіринцях і цирках. Його мета — забрати цих звірів у Галицький парк, щоб їх зберегти.

159 слів

За Л. Дяк

44. Парк «Київська Русь»

Ви хотіли б побувати в стародавньому Києві й відчутти атмосферу Київської Русі? Нині це можливо завдяки грандіозній реконструкції давнього міста неподалік від Києва, у селі Копачеві. До речі, місце вибрано не випадково: його згадують у літописах, а ландшафт і рослинність такі ж, як у Києві тисячолітньої давнини.

Ініціатори створення парку «Київська Русь», залучаючи істориків та етнографів, відтворили дитинець давньоруської столиці в масштабі один до одного.

Реконструйоване місто оточують оборонні споруди: дев'ятиметровий вал завдовжки півтора кілометра, п'ятиметровий рів, в'їзна брама зі сторожовими вежами. Увійшовши крізь Михайлівські ворота заввишки двадцять один метр, ви побачите княжий двір і посольські хорони, садиби киян і крамниці торговців-ремісників, а також ярмарок майстрів. А ще тут є пагорб Перуна й печера Нестора Літописця.

Парк славиться справжньою княжою конюшнею. Тут є понад тридцять різних порід скакунів, які, як свідчать історичні джерела, були в Чингісхана, Александра Македонського й інших відомих полководців.

У парку можна відчутти дух історії: почути скрип возів, приміряти шолом і кольчугу, сісти в сідло бойового коня й вистрілити з лука. Тут на кожного чекають власні відкриття та незабутні враження.

173 слова

За матеріалами Інтернету

45. Загадкові камені

Межові камені, які знайшли неподалік від міста Кропивницького, — археологічна пам'ятка доби пізнього неоліту. Це два ряди з п'ятнадцяти пар паралельних кам'яних монолітів. Дослідники вважають, що це культова споруда. Паралельні брили однакові. Найвищою є друга пара, висота наступних змен-

шується, відстань між сусідніми брилами збільшується, а деякі лежать на іншому березі річки.

У березні 2011 року тут працювала міжнародна експедиція. Закордонні археологи визнали, що подібних пам'яток у Східній Європі мало, а їхній вік — приблизно три тисячі років.

До речі, з цими каменями пов'язана давня легенда. Ще до всесвітнього потопу диявол вирішив розділити землю на дві частини: одну — для праведників, а іншу — для грішників. Межею між ними була дорога, якою душі праведників прямували в рай, а грішників — у пекло. Це не сподобалося Всевишньому, і Він зруйнував диявольське творіння.

Останнім часом це місце приваблює численних туристів. Поблизу — курган бронзового віку та грот, розкопки якого свідчать про наявність культурного шару. Тут знайдено залишки багаття, черепки посуду та кістки тварин.

154 слова

За К. Білокінь

46. Херсонес Таврійський

Історія Херсонеса, руїни якого знайдено на території сучасного Севастополя, є частиною історії декількох держав: Стародавніх Греції, Риму та Візантії. Саме тут, згідно з літописом, відбулося хрещення князя Володимира, який поширив християнство в Київській державі.

Територія археологічної пам'ятки охоплює межі стародавнього Херсонеса Таврійського, що виник у V столітті до нашої ери. Місто було огорожене великими оборонними стінами й розплановано за схемою, поширеною в давньогрецькі часи. До наших днів збереглося багато споруд: елліністичний театр, римська цитадель, середньовічні християнські храми, житлові квартали та майстерні.

Археологи досліджують територію Херсонеса сто вісімдесят років. За цей час відкрито більше третини міста. Серед знахідок є унікальні, а саме: присяга громадян Херсонеса, декрети, фрески, мозаїки, християнські ікони. Загалом у музейному зібранні заповідника — понад двісті тисяч предметів старовини.

Тут відвідувачі проводять багато часу, розглядаючи численні експонати або насолоджуючись прогулянкою стародавнім городищем. Охочі взяти участь у розкопках можуть зробити це, попередньо домовившись з адміністрацією.

144 слова

За матеріалами Інтернету

Луганська область

47. Козацька архітектура

У Луганській області шанувальники старовини зможуть побачити історичні об'єкти, варті уваги. Наприклад, у селі Нагільно-Тарасівці є Свято-Успенська церква, якій понад двісті двадцять років. Однак не тільки вона має історичну цінність, адже, поглянувши на будівлі цього села, розумієш, що кожна з них — пам'ятка архітектури.

Більшість будинків зведено зі сланцевої породи, тому товщина стін іноді сягає шістдесяти сантиметрів, навіть дахи в них зроблено з каменю.

Фасад кожної будівлі має незвично високу й широку призьбу, а дах підпертий дерев'яними стовпами. Це вигадали козаки триста років тому, щоб було зручно злазити з коня й прив'язувати його до стовпа. Також привертають увагу малі вузькі двері. Їх робили такими, щоб мати перевагу під час оборони від нападників. Через них заходили лише по одному, пригнувшись. Таку оселю могла захистити навіть жінка, якщо вона під час нападу ворогів залишилася вдома сама.

Цікаво, що новобудови в Нагільно-Тарасівці й нині споруджують у звичному для села стилі.

146 слів

За О. Василюком

Львівська область

48. Диво природи

Грот Прийма — унікальна, маловідома широкому загалу пам'ятка природи, розташована за сорок кілометрів від Львова.

Незважаючи на невелику відстань від міста, знайти грот, що загубився серед великого лісу, не так уже й просто. Але варто відшукати, адже він вражає своєю химерністю: здається, ніби він збудований з кісток казкових істот. Цікаво, що грот Прийма — друге поселення неандертальців, яке було знайдено на території України. Отже, це пам'ятка археології європейського значення.

Грот має три рівні. На двох верхніх розташовані маленькі печери, з яких можна побачити сусідній каньйон. Саме в цих печерах 2004 року було знайдено рештки праісторичних істот, вік яких сягає сорока п'яти з половиною тисяч років. Крім цього, тут знайдено чотири кам'яні гостроконечники, кістки ведмедя й перепалену деревину.

Як дістатися до грота? Зі Львова треба доїхати до Миколаєва — районного центру Львівської області. За містом, поблизу цвинтаря, є сходи, якими ви спуститеся до кар'єру, обійдете його й потрапите в ліс. Неподалік побачите скелі, печери й каньйон. До урочища протоптано стежки, обабіч яких розставлено вказівники.

160 слів

За матеріалами Інтернету

Миколаївська область

49. Актівський каньйон

Актівський каньйон унікальний не тільки для України, а й для всієї Європи передусім своїм ландшафтом та оригінальною геологією. Гранітні валуни, базальтові скелі, поляни з ковилою, величезні кам'яні брили, що нависають над річкою Мертвоводом, справляють враження чогось надзвичайного. Тут збереглися рідкісні види рослин і тварин, занесених до Червоної книги України. Казкова краса скель, урвищ і порослих схилів — усе це дуже зачаровує. До речі, у каньйоні можна натрапити на маленькі водоспади з кришталевою холодною водою, яку вважають цілющою.

Ця долина відома і як місце поховання скіфських царів. За легендою, правителів проводжали в останню путь саме по Мертвоводу. Є припущення, що через такий ритуал річка й дістала

незвичну назву. Також колись ці місця відвідував, а потім опи-сував давньогрецький історик Геродот. Крім того, учені ствер-джують, що каньйон тривалий час використовували козаки-характерники.

Нині Актівський каньйон відвідує багато туристів. І без перебільшення можна сказати, що той, хто тут побуває, отримає незабутні враження й обов'язково захоче сюди повернутися.

151 слово

За А. Мірошніченко

Одеська область

50. Найдавніший фунікулер України

Чи знаєте ви, що перший український фунікулер було збудовано в Одесі? Його відкрили 1902 року. Ідея належала молодому інженерові П'ятницькому, який запропонував місцевій владі розробити підйомну дорогу з Приморської вулиці до Приморського бульвару. Міська влада оголосила конкурс на найкращий проєкт, але відгукнулися тільки французькі архітектори. Вони не врахували у своїх кресленнях особливостей місцевості, тому перемогу здобув усе-таки П'ятницький.

До речі, довжелезні Потьомкінські сходи, біля яких розміщений одеський фунікулер, спочатку були лише архітектурною візитівкою міста, бо їх рідко використовували за прямим призначенням. Звичайні робітники ніколи не спускалися сходами до порту, на роботу йшли переважно Польським, Військовим чи Левашовим узвозами. Але з роками кількість людей, які хотіли потрапити до порту, збільшувалася, тому й виникла ідея створити підйомну дорогу.

Цікаво, що робота одеського фунікулера декілька разів переривалася, а 1969 року підйомник узагалі міг зупинитися назавжди, адже його замінили на ескалатор. Однак наприкінці дев'яностих років минулого століття одеська влада вирішила повернути місту фунікулер. Урочисте відкриття підйомника відбулося 2005 року, і донині він залишається родзинкою історичного центру Одеси.

163 слова

За О. Матієнко

Полтавська область

51. Піраміди Полтавщини

Чи знаєте ви, що піраміди є не тільки в Єгипті та Мексиці, а й у Європі? На нашому континенті їх три: одна — в Італії, ще дві — в Україні, а точніше — на Полтавщині.

Першу піраміду в селі Комендантівці будували протягом тринадцяти років на замовлення Олександра Білевича. Вона була особлива: не мала ієрогліфів та увінчувалася кам'яною кулею, на якій стояв хрест. Її назвали Софіївською церквою, бо тут була похована дружина Білевича. Піраміда складалася з трьох поверхів. Нижній поверх — поховальні камери, з'єднані підземними ходами, середній — вівтар та іконостас, де проходили богослужіння, а на верхньому була побудована дзвіниця.

Другу піраміду наприкінці ХІХ століття спорудив український дворянин Ігнатій Закревський. Її стіни було збудовано з африканського шліфованого граніту. Південний вхід охороняла статуя богині Ісіді, а інтер'єр прикрашали давньосипетські фрески й цитати з Біблії. Це був склеп, де Закревський упокоїв останки своїх батьків, а згодом сам був похований у ньому.

На жаль, у минулому столітті пам'ятки було пошкоджено. Нині піраміду Білевича частково відновлено, у ній проводять богослужіння. А піраміда Закревського ще й досі не реставрована.

168 слів

За Є. Заносієнко

Рівненська область

52. Поліське диво

Історія Губківського замку, руїни якого приваблюють туристів, рясно пересипана легендами. Коли саме збудували один із найдосконаліших на Волині комплексів, не знає ніхто. Але відомо, що навіть Луцька фортеця поступалася Губківському замку. Споруда була побудована у формі трапеції, мала чотири кутові вежі з бійницями, в'їзну браму та підйомний міст. До речі, глибокий колодезь, видовбаний у скелі, зберігся й дотепер.

Одним з власників замку був Олександр Семашко, якого називали поліським Дракулою. Жорстокому володареві приписували магичні знання й надприродні здібності. Кажуть, у замкових підземеллях князь зберігав неймовірні скарби. Вони й донині не дають спокою «чорним» археологам. Інша легенда розповідає, що поблизу Губківського замку заховано булаву гетьмана Богдана Хмельницького, яку й досі охороняють душі козаків.

Ще одна загадка села Губкова — унікальний краєвид. У цьому місці Случ ніби розтинає височенні скелясті береги. Деякі з них сягають двадцяти п'яти метрів заввишки.

Як на Поліссі утворився скелястий пейзаж? До цього часу вчені сперечаються й висувають різноманітні гіпотези. Однак дивує ще одне: флора правого кам'яного берега суттєво відрізняється від лівого.

162 слова

За А. Петриком

Сумська область

53. Скіфські кургани

Скіфські кургани трапляються на території майже всієї сучасної України, але земляні насипи Сумщини виокремлені вченими в посульську групу. Перше місце серед курганів Посулля посідає скіфський некрополь, що поблизу села Пустовійтівки.

На початку ХХ століття в цьому некрополі було понад шістсот насипів. Нині залишилося близько двохсот п'ятдесяти курганів. Серед них є такі, що не поступаються за величиною царським курганам зі степового Причорномор'я. Найбільший пустовійтівський насип сягає двадцяти одного метра — це найвищий курган Лівобережної України. Під час розкопок було виявлено під насипом поховальну яму завглибшки понад чотири метри. У ній знайшли гробницю — балочний зруб зі стовпами по кутках. Вона була перекрита зверху двома рядами дубових брусів.

Предмети, знайдені тут під час розкопок, є окрасою багатьох музеїв України й закордоння. Загалом у курганах Посулля знайдено понад двадцять мечів, сто наконечників, два десятки панцирів і більше двохсот вуздечок.

Скіфські кургани Посулля — історична цінність Сумщини й усієї України. Проте, на жаль, пам'ятку поступово знищують місцеві агрофірми.

151 слово

За матеріалами Інтернету

Тернопільська область

54. Джу́ринський водоспад

Однією з перлин Тернопільської області є Джу́ринський водоспад. Це найвищий рівнинний водоспад України, адже його висота сягає шістнадцяти метрів.

Є декілька версій щодо виникнення водоспаду. За однією версією, його створили татари в 1620 році, щоб захопити оточений водою неприступний Червоногородський замок. Зруйнувавши кряж, нападники змінили русло річки, щоб вона обминула твердиню.

За іншою версією, водоспад було створено під час перебудови замку на палац польськими шляхтичами Понінськими на початку ХІХ століття. Нібито навколо, як тоді було модно, посадили величезний ландшафтний парк і прикрасили його рукотворним водоспадом.

Ще одна версія розповідає, що його створено для млина. Для цього річку розділили, пустивши частину води новим річищем, на берегах якого й збудували млин. Стовідсоткового підтвердження цієї версії немає, але на скелястих берегах водоспаду й тепер можна побачити руїни старого водяного млина. Хоча, найімовірніше, Джу́ринський водоспад виник без людського втручання.

Водоспад без вагань можна назвати атракціоном, адже ви переживаєте неймовірні враження від милування красою червоно-бурої землі та камінням з чіткими гранями.

156 слів

За Ю. Корнійчук